

Gnosjö kommun
ku@edu.gnosjo.se

2023-02-15
Dnr SI 2022:583

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolor i kommuner
med låg utbildningsnivå vid Bäckaskolan i
Gnosjö kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning avseende med vilken kvalitet Bäckaskolan arbetar för att genom undervisning och studie- och yrkesvägledning stärka elevernas tillit till den egna förmågan, ge dem möjlighet till utveckling och en bred bild av möjliga studie- och yrkesval. Granskningen omfattar årkurserna 7–9 vid den aktuella skolan.

Skolinspektionen gör bedömningar i förhållande till de kvalitetskriterier som myndigheten satt upp inom det granskade området. Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, utifrån om kvalitetskriterierna uppfylls i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen i normalfallet att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. Skolinspektionen begär därefter en skriftlig redovisning av huvudmannen som visar vilka förbättringsåtgärder skolan vidtagit. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolor i kommuner med låg utbildningsnivå \(skolinspektionen.se\)](https://skolinspektionen.se).

Beslut:

Skolinspektionens bedömningar

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Bäckaskolan i följande utsträckning:

Bedömningsområde 1: En undervisning som präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt

Skolinspektionen bedömer att lärarna utformar en undervisning som *i flera delar* präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt.

Bedömningsområde 2: Förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt

Skolinspektionen bedömer att rektorn *i hög utsträckning* skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Bedömningsområde 3: Inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval

Skolinspektionen bedömer att lärarna *i flera delar* integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval.

Bedömningsområde 4: Förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Skolinspektionen bedömer att rektorn *i flera delar* skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval.

Identifierade utvecklingsområden

Utvecklingsarbeten behöver inledas inom följande delar:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att i undervisningen ge eleverna kontinuerlig återkoppling om hur de ligger till just nu och om hur de kan arbeta för att utvecklas ännu mer samt ge eleverna större möjligheter att reflektera över sitt eget lärande. Lärarna behöver också säkerställa att eleverna förstår och använder den återkoppling som de får.
- Lärarna behöver utveckla arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i ämnesundervisningen. Lärarna behöver även utveckla arbetet med att problematisera och visar på alternativ till traditionella föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval. Rektorn behöver tydligare förmedla betydelsen av att lärarna integrerar studie- och yrkesvägledningen i ämnesundervisningen och försäkrar sig om att de gör detta. Rektorn behöver också skapa bättre förutsättningar för den vägledning som integreras i undervisningen.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **18 augusti 2023** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultatet av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2022:583) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Bedömningsområde 1: En undervisning som präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningen präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterier:

- Lärarna utformar undervisningen utifrån en hög tillit till elevernas förmåga att prestera. Lärarna utformar undervisningen så att alla elever, utifrån deras kunskapsmässiga nivåer, stimuleras och utmanas att nå så långt som möjligt. Vid behov samverkar lärarna och elevhälsan för att möta och stimulera eleverna utifrån deras kunskapsmässiga nivåer.
- Lärarna stärker elevernas tillit till den egna förmågan genom att ge dem uppmuntran och bekräftelse för sina ansträngningar. Lärarna ger kontinuerlig återkoppling till eleverna om hur de ligger till just nu och om hur de kan arbeta för att utvecklas ännu mer. Lärarna ser till att eleverna får uppleva att de gör framsteg och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna utformar en undervisning som *i flera delar* präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna utformar en undervisning som till viss del ger eleverna stimulans utifrån de olika kunskapsmässiga nivåer de befinner sig på. Av granskningen framkommer att lärarna i grunden har en hög tillit till elevernas förmåga att prestera. Lärarna får visst stöd av elevhälsan i arbetet med att motivera och stimulera elevernas lust att lära och utvecklas. Däremot skiljer det sig åt hur väl lärarna i undervisningen stimulerar och utmanar eleverna att nå så långt som möjligt.

Granskning visar vidare att lärarna till viss del ger eleverna uppmuntran och återkoppling i sitt lärande för att de ska utvecklas så långt som möjligt. Lärarna uppmuntrar och bekräftar elevernas ansträngningar och goda prestationer, men det varierar i vilken utsträckning lärarna gör det. Därtill ger lärarna sällan eleverna möjlighet att reflektera över och utvärdera sitt eget lärande. Vidare ger lärarna eleverna återkoppling på skolarbetet, dock ger inte alla lärare återkoppling som

hjälper eleverna att komma vidare i sin kunskapsutveckling, utan den fokuserar snarare på att summera elevens resultat. Lärarna försäkrar sig heller inte alltid om att eleverna förstår och använder den återkoppling de får.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Lärarna har tillit till elevernas förmåga att prestera, däremot skiljer det sig åt hur väl de i undervisningen stimulerar och utmanar eleverna

Granskningen visar att lärarna i grunden utformar undervisningen utifrån en hög tillit till elevernas förmåga att prestera. Av intervjuer framkommer flera exempel från såväl lärare som elever att lärarna har en hög tillit till elevernas förmåga att prestera. Lärarna säger att de kan ge uppmuntrande kommentarer och positiv återkoppling samt att de försöker peppa eleverna när självförtroendet sviktar. Eleverna säger att lärarna sporrar eleverna när de märker att de har mer att ge eller när de visar att de anstränger sig för att nå ett mål, men att inte alla lärare pushar och uppmuntrar eleverna så mycket som de skulle önska.

Granskningen visar vidare att lärarna till viss del utformar undervisningen så att eleverna, utifrån deras kunskapsmässiga nivåer, stimuleras och utmanas att nå så långt som möjligt. I intervjuer med elever, lärare och rektorn framkommer exempel på att lärarna utformar uppgifter som är anpassade till olika elevers förutsättningar och behov. Eleverna berättar att de exempelvis i matematik, engelska, svenska och i de samhällsorienterande ämnena (SO-ämnena) kan välja på olika arbetsspår med olika svårighetsgrad eller att lärarna på andra sätt utformar undervisningen så att den är nivåanpassad. Såväl elever som lärare berättar att de flesta lärare ger eleverna ett gott lärarstöd för att de under lektioner ska komma vidare i sitt lärande. Lärarna ger dock få exempel på att undervisningen innehåller frågor och uppgifter som bidrar till att eleverna utvecklar sina förmågor till reflektion och problematisering, både ämnesmässigt och tankemässigt. Av elevintervjuer framkommer att det finns lärare som de upplever har en mer enhetlig undervisning där till exempel elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling inte alltid stimuleras och utmanas på rätt nivå.

Såväl lärare som representanter från elevhälsan och rektorn uttrycker i intervjuer att samverkan mellan elevhälsan och lärarna fungerar väl, och att en del i deras gemensamma arbete är att motivera och stimulera elevernas lust att lära och utvecklas. Exempelvis beskriver lärarna att de får ett gott stöd från elevhälsoteamet i hur de kan utveckla undervisningen och inte fastna i problembeskrivningar av enskilda elever vid elevhälsomöten. Lärarna berättar om

studiegruppstiden som ligger utöver undervisningstiden där alla elever kan få stöd och stöttning oavsett om de ligger långt fram i sin kunskapsutveckling eller inte.

Rektorn berättar om ett pågående utvecklingsarbete som handlar om differentiering där lärarna ska arbeta både med basnivåer, liksom breddning, samt fördjupning av såväl arbetsuppgifter som undervisningen som helhet. Lärarna berättar att utvecklingsarbetet har lett till att kollegiet gemensamt arbetar för att utveckla ett sådant arbetssätt. En lärare i matematik menar dock att det är lättare att arbeta med differentiering av undervisningen i matematik än i de naturorienterande ämnena (NO-ämnena), som till exempel fysik, men läraren försöker ändå utforma en sådan undervisning.

Lärarna ger eleverna till viss del uppmuntran för deras ansträngningar, men eleverna ges få möjligheter att reflektera över sitt eget lärande

Granskningen visar att lärarna i viss mån stärker elevernas tillit till den egna förmågan genom att de bekräftar elevernas ansträngningar, men eleverna får sällan tillfällen att reflektera över och utvärdera sitt eget lärande. Det innebär att lärarna inte i tillräcklig utsträckning ser till att eleverna får uppleva att de gör framsteg och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.

Eleverna berättar i intervjuer att lärarna då och då ger beröm till klassen på gruppnivå. Eleverna uppmärksammar särskilt en lärare i teknik som är extra generös med beröm. I övrigt varierar det hur ofta lärarna stärker elevernas tillit till den egna förmågan genom uppmuntran och bekräftelse, säger eleverna. Även lärarna ger i intervjuer olika bilder av hur ofta de ger eleverna beröm för goda prestationer. En del lärare väver in det som en del i undervisningen, medan andra gör det mer spontant eller sällan. Det leder till att vissa elever mer sällan får bekräftelse. Vad gäller träning i att själva reflektera över och utvärdera sitt lärande är lärarna och eleverna samstämmiga och uttrycker att det förekommer i liten omfattning. Det finns vissa lärare som säger i intervjuer att de är tveksamma till att det ger någon effekt om elever kan reflektera över sitt lärande samt uttrycker att det tar tid från undervisningen. En av de lärare som Skolinspektionen intervjuat ser dock nytta med att låta eleverna göra metarefleksioner, det vill säga att eleven själv reflekterar över sitt lärande, exempelvis i förhållande till sina egna mål och resultat, för att på det sättet synliggöra lärandet och komma vidare i sin kunskapsutveckling.

Lärarna ger eleverna kontinuerlig återkoppling, men alla lärare ger inte eleverna information om styrkor och utvecklingsbehov

Granskningen visar att lärarna ger eleverna kontinuerlig återkoppling på arbetsuppgifter som eleverna gör, dock håller återkopplingen olika kvalitet. Lärarna berättar i intervjuer att det på skolan finns en lärplattform där de ska publicera återkoppling till eleverna som ges i samband med formella bedömningsuppgifter. Dock menar de flesta elever att kvaliteten på den återkoppling de får via

lärplattformen varierar. Eleverna säger att en del lärare i vissa ämnen ger fyllig återkoppling, såväl under som efter lärprocessen. Det vill säga att eleverna får återkoppling som kan innehålla information om styrkor och utvecklingsbehov i relation till specifika mål. Det kan också vara återkoppling som beskriver vad eleven kan göra för att komma vidare i sitt lärande. Eleverna säger att den återkoppling som de får under lärprocessen är viktig och relevant för att de ska kunna utvecklas och förstå vilket nästa steg är i deras utveckling. Det vanligaste är dock att eleverna får återkoppling som summerar deras prestation på en specifik arbets- eller bedömningsuppgift. Lärare bekräftar elevernas utsagor och en del lärare ger också exempel på att de mer ger återkoppling i form av resultat i form av betygsomdömen, snarare än beskrivande återkoppling i form av vad eleven lyckats med och vad eleven behöver utveckla i nästa steg. I intervjuer ger lärare få exempel på att de visar elever hur de kan bearbeta sina lösningar för att få en förståelse för hur de kan förbättra dem. Det varierar således i vilken mån lärarna säkerställer att eleverna förstår och använder den återkoppling de får, dels mellan ämnen och mellan lärare i ämneslagen.

Bedömningsområde 2: Förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterier:

- Rektorn är väl insatt i hur skolans lokala kontext¹ kan präglade skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas förväntningar och inställning till skolarbete. Rektorn agerar vid behov för att förändra en låg förväntansbild. Rektorn försäkrar sig om att skolans personal förmedlar tillit till elevernas förmåga i syfte att stärka elevernas engagemang för skolarbetet.
- Rektorn ser till att det finns ett skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling. Efter uppföljningar av elevresultat och skolans arbetsprocesser vidtar rektor vid behov åtgärder för att alla elever ska ges möjlighet att nå så långt som möjligt. Rektorn förmedlar att det är skolans ansvar att se till att eleverna ges förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt.

¹ Det omgivande samhället.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *hög utsträckning* skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn verkar för att skapa engagemang för skolarbetet hos personal, vårdnadshavare och elever. Rektorn har god kännedom om skolans lokala kontext och hur den påverkar skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas inställningar till skolarbetet. Rektorn arbetar aktivt tillsammans med skolpersonalen för att motverka kamrateffekter som påverkar vissa elevers inställning till skolarbetet negativt. Rektorn försäkrar sig också om att skolpersonalen förmedlar tillit till elevernas förmåga i syfte att skapa engagemang för skolarbetet.

Vidare visar granskningen att rektorn skapar förutsättningar för en undervisning som ger eleverna möjlighet att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Rektorn ser till att det finns ett skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling, som är väl förankrat hos skolpersonalen. Genom uppföljningar och analyser av elevernas kunskapsresultat och skolans arbetsprocesser leder rektorn ett arbete som syftar till att alla elever ska ges möjlighet att nå så långt som möjligt. Rektorn förmedlar till skolpersonalen att eleverna ska ges förutsättningar att komma vidare i sin kunskapsutveckling och att det är skolans ansvar.

Motivering

Rektorn har kännedom om den lokala kontextens betydelse och leder arbetet med att främja elevernas engagemang för skolarbetet

Granskningen visar att rektorn är väl insatt i skolans lokala kontext och hur den påverkar inställningen till skolarbete hos skolpersonal, elever och vårdnadshavare. Lärarna ger i intervjuer exempel på att rektorn har kännedom om sådana faktorer. Förut fanns det en grupp vårdnadshavare som inte värderade utbildning i någon högre utsträckning eftersom tillgången på arbete på orten som inte krävde gymnasieutbildning eller högre utbildning var god. Detta har förändrats och numera krävs högre utbildning i större utsträckning för att få ett arbete. Rektorn och lärare ger exempel på att det också är något eleverna får höra när de är ute på arbetsplatsbesök, det vill säga att det idag ofta krävs välutbildad personal, både inom industrin och vid andra företag på orten. Såväl vårdnadshavare som elever är ense om att det är självklart att studera på gymnasiet och de flesta vårdnadshavare anser också att högre utbildning är en självklarhet. Rektorn berättar att hon verkat för ett samarbete mellan hem och skola vad gäller frågor om inställningen till skolarbete.

Vidare visar granskningen att rektorn arbetar för att motverka kamrateffekter som finns i vissa elevgrupper. I intervjuer med rektorn och lärarna framkommer att de

har uppmärksammat att det finns kamrateffekter bland eleverna som både gynnar och missgynnar elevernas inställning till skolarbetet, vilka de på olika sätt försöker motverka. I detta arbete har skolpersonalen uppmärksammat tendenser i vissa pojkgrupper till vad de kallar en machokultur. Rektorn är medveten om problematiken och skolan arbetar med vissa insatser för att motverka denna kultur. Kuratorn har i uppdrag att uppmärksamma och arbeta främjande och förebyggande kring företeelsen. Även lärarna arbetar för att motverka detta bland annat genom insatser på klasstid. Klasstid är undervisningstid som elevernas mentorer förfogar över. Klasstiden används bland annat till veckoplanering, information, värdegrundsarbete och tid för studie- och yrkesvägledning. Vidare uttrycker vissa elever att det finns en antipluggkultur på skolan. Elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling säger att de hämmas att visa sina kunskaper, genom att de till exempel låter bli att räcka upp handen eller att de döljer sin arbetstakt för att slippa få nedsättande kommentarer eller blickar av klasskamrater. Såväl rektorn som lärare uppger i intervjuer att de är medvetna om att det förekommer sådana kamrateffekter där elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling kan få nedsättande kommentarer eller blickar. Rektorn uppger att skolan har ett långsiktigt utvecklingsarbete för att stävja detta. Till exempel har rektorn delegerat ett arbete till skolkuratorn kring värdegrundsfrågor där könsnormer och andra frågor kopplade till normer och värden synliggörs. Specialpedagogen säger att kuratorn arbetar med lärarna kring dessa frågor och hur lärarna ska arbeta med det på klasstid och i undervisningen. Utöver kuratorns värdegrundsarbete nämns studiegruppstiden samt det generella utvecklingsarbetet för att komma åt antipluggkulturen. Vissa lärare säger att elever som annars inte vågar visa att de är studiemotiverade kan göra det på studiegruppstiden, eftersom eleverna i detta sammanhang inte är under samma grupptryck.

Vidare uppger lärarna att rektorn förmedlar vikten av att personalen har en hög tillit till elevernas förmåga i syfte att stärka elevernas engagemang för skolarbetet. Det gör rektorn bland annat genom att säga till lärarna att de ska utmana eleverna i uppgifterna, ge dem feedback, peppa dem i att "du klarar av detta" och att de ska hjälpa eleverna om de har svårigheter.

Rektorn leder ett utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling

Granskningen visar att rektorn leder ett skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling. Intervjuer med rektorn och lärare, samt inskickat material, visar att rektorn involverar lärarna och övrig personal i uppföljningar och analyser av elevernas kunskapsutveckling. I det inskickade materialet beskrivs att rektorn med personal gemensamt följer upp och analyserar elevernas kunskapsresultat varje termin. Exempelvis följer rektorn upp elevernas terminsbetyg och rektorn har delegerat till varje ämneslag att göra en analys av kunskapsresultaten. Lärarnas analys innehåller bland annat information om

eventuella könsskillnader, skillnader mellan resultat i klasser och vilka insatser lärarna gjort under året för att stärka elevernas möjlighet att utvecklas så långt mot målen som möjligt. Rektorn följer upp resultaten på skolnivå och beslutar om skolgemensamma utvecklingsinsatser. Av intervjuer framkommer att rektorn har god insyn i hur lärarna utformar undervisningen och har fokus på hur undervisningen ska utvecklas. Rektorn använder sig även av utvärderingar och samtal med elever för att fånga upp signaler om att undervisningen ligger på rätt nivå, även för elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Vidare för rektorn, lärarna och elevhälsoteamet gemensamma diskussioner om elevernas kunskapsresultat och skolans arbetsprocesser. I intervjuer med skolpersonal och elever framkommer att det finns problem med exempelvis studiero, studiefokus, antipluggkultur samt skillnad i resultat mellan pojkar och flickor. Rektorn och lärarna uppger att mål för ämnes- och arbetslagens arbete sätts i förhållande till den uppföljning och analys som görs i samband med varje termin. Rektorn beslutar med hjälp av förstelärare om utvecklingsåtgärder och vilka förbättringar av undervisningen som ska prioriteras utifrån vad analysen visat. Lärarna berättar att de utvecklingsinsatser som rektorn beslutar om riktar sig till alla elever, både de som behöver stöttning för att nå målen men också de som behöver utmaningar och stimulans för att komma vidare i sin kunskapsutveckling, även om det finns en viss tonvikt på elever som riskerar att inte nå målen.

Granskningen visar vidare rektorn vidtar åtgärder för att alla elever ska ges möjlighet att nå så långt som möjligt. Exempel på åtgärder som rektorn vidtagit de senaste åren för att alla elever ska nå så långt som möjligt är ämnesövergripande arbete, lektionsdesign, differentiering av undervisningens innehåll, elevers delaktighet och studiestöd för alla elever. En insats som rektorn gjort gällande elevhälsans arbete är att införa elevhälsomöten där arbetslaget tillsammans med elevhälsan ringar in problemområden i undervisningen. Syftet med mötena är att komma åt problemen genom förändrad undervisning, alternativt insatser med stöd från exempelvis elevhälsan. Genom att elevhälsomötena har fokus på förändrad undervisning och stödinsatser, så gynnas inte bara elever med skolsvårigheter utan också elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling, säger några lärare och representanter från elevhälsoteamet.

Vidare visar granskningen att rektorn förmedlar till skolpersonalen att det är skolans ansvar att möjliggöra för eleverna att utvecklas så långt som möjligt. Lärare säger i intervjuer att rektorn är tydlig med att det är skolans ansvar att se till att eleverna ges förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt. Rektorn förmedlar att det är skolans ansvar till lärarna genom att de exempelvis får auskultera hos varandra för att få goda exempel på hur undervisningen kan utvecklas, men även genom det generella utvecklingsarbetet på skolan.

Bedömningsområde 3: Inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval

Här bedöms i vilken utsträckning inslag som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval integreras i undervisningen. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterium:

- Lärarna förmedlar en positiv syn på skolarbete och betydelsen av skolarbete för elevernas framtida studie- och yrkesval. Lärarna integrerar studie- och yrkesvägledningen i undervisningen och bidrar därigenom till att synliggöra faktorer² som kan påverka studie- och yrkesval. Lärarna visar i undervisningen upp en bred vy av möjliga studie- och yrkesval.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *flera delar* integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna till viss del förmedlar en positiv syn på skolarbete och betydelsen av det för elevernas framtida studie- och yrkesval. Under klasstid visar lärarna på skolarbetets betydelse för elevernas framtidsutsikter. Däremot kopplar lärarna endast i viss utsträckning samman skolämnena med vägledning inför elevens framtida studie- och yrkesval. Vidare visar lärarna i undervisningen upp en vy av möjliga studie- och yrkesval, men vissa lärare synliggör i låg utsträckning faktorer som kan påverka elevernas framtida studie- och yrkesval, såsom normer och föreställningar som kan verka begränsande.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Lärarna förmedlar till viss del en positiv syn på skolarbete och betydelsen av det för elevernas framtida studie- och yrkesval

Granskningen visar att lärarna endast i viss utsträckning tydliggör nyttan med olika skolämnen i förhållande till elevernas framtida studie- och yrkesliv. Lärarna ger visserligen vissa exempel på att de i undervisningen kopplar samman skolämnena

² Såsom socioekonomisk bakgrund, kön och kulturell bakgrund.

med vägledning inför elevens framtida studie- och yrkesval. Dock framkommer en varierad bild från lärarna i vilken omfattning lärarna gör detta. En del lärare säger att de knappt alls kopplar samman skolämnen med vägledning i sin undervisning, medan andra lärare berättar att de regelbundet tydliggör för eleverna varför vissa kunskaper och färdigheter är av betydelse för vissa yrken eller vidare studier. Detta bekräftas av elever i intervjuer. Eleverna säger att de lärare som lyckas väl med detta arbete uppskattas av eleverna och de framhåller det som något positivt. Lärare och elever säger att det är vanligare förekommande att lärare i sin undervisning tar upp praktisk yrkeslivsorientering (prao) eller andra aktiviteter som kopplas till studie- eller arbetsliv, men även här varierar det i vilken utsträckning lärare genomför sådana inslag i ämnesundervisningen eller på klasstid.

Vidare visar granskningen att lärarna arbetar för att motverka negativa inställningar hos eleverna till skolarbetet genom att under klasstid lyfta fram betydelsen av skolarbete för deras framtida studie- och yrkesval. Rektorn och lärarna säger att skolan arbetar för att motverka den antipluggkultur som i viss utsträckning förekommer på skolan. Som tidigare nämnts görs det genom olika insatser som exempelvis värdegrundsarbete och utveckling av undervisningen, men också genom att lärarna arbetar för att poängtera och lyfta fram skolarbetets betydelse för elevernas framtidsutsikter. Inskickat material och intervjuer med lärare och studie- och yrkesvägledaren visar att det på Bäckaskolan finns klasstid som kan användas av elevernas klasslärare till att arbeta med exempelvis värdegrundsfrågor, men också olika uppgifter som rör studie- och yrkesval. Studie- och yrkesvägledaren ger arbetsuppgifter och information till lärarna som ansvarar för klasstiden som sedan genomför uppgifterna med eleverna. I samband med dessa aktiviteter får eleverna formulera framtida mål, men även kort- och långsiktiga mål med skolarbetet. Detta arbete finns beskrivet i huvudmannens karriärvägledningsplan *Med sikte på arbetslivet*. Lärarna berättar att de i samband med elevernas utvecklingssamtal också tar upp frågor om framtiden och eventuella framtida mål som eleverna har.

Lärarna synliggör till viss del faktorer som kan påverka elevernas studie- och yrkesval och eleverna får en bred vy av möjliga studie- och yrkesval

Granskningen visar att det skiljer sig åt i vilken utsträckning lärarna i undervisningen problematiserar och visar på alternativ till traditionella föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund och andra faktorer som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval. I intervjuer med lärarna berättar några av dem att de lyfter frågor om normer i undervisningen och att de synliggör normer som är kopplade till föreställningar om exempelvis kön, social bakgrund och framtidsmöjligheter, medan andra lärare säger att det är något som kuratorn fått i uppdrag att arbeta med. I huvudmannens *Karriärvägledningsplan* finns också ett årshjul med aktiviteter som skolpersonal ska genomföra i årskurs 7–9. Exempel på sådana aktiviteter som genomförs på klasstiden är exempelvis att eleverna får

svara på frågor som ska öka självkännedom och främja förmågan att göra medvetna val. Intervjuer med lärare och elever visar att det finns ett tydligt arbete på skolan där lärarna visar på en variation av utbildningsvägar, yrken och branscher.

Bedömningsområde 4: Förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterium:

- Rektorn förmedlar betydelsen av att elever får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval, till såväl studie- och yrkesvägledaren som till lärarna. Rektorn ger förutsättningar för en vägledning som är integrerad i undervisningen och som vidgar elevers perspektiv.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *flera delar* skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn förmedlar betydelsen av att eleverna får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval. Rektorn ser till att studie- och yrkesvägledningen verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte ska begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Vidare organiserar rektorn studie- och yrkesvägledningen så att eleverna får möjlighet att möta en variation av olika företrädare för arbetslivet och utbildningsväsendet. Rektorn har dock inte tillräckligt tydligt förmedlat till lärarna att de ska integrera studie- och yrkesvägledningen i ämnesundervisningen och försäkrar sig inte om att de gör detta. Vidare utgör studie- och yrkesvägledaren i liten omfattning ett stöd för lärarna i arbetet med att integrera vägledningen i ämnesundervisningen.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Rektorn förmedlar betydelsen av att eleverna får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval

Granskningen visar att rektorn förmedlar till skolans personal att det är skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv och ge dem goda förutsättningar att kunna göra väl underbyggda studie- och yrkesval. Rektorn säger att frågor relaterat till elevernas studie- och yrkesval är viktiga. Rektorn har tryckt på att skolans personal ska använda kommunens *Karriärvägledningsplan* i arbetet med studie- och yrkesvägledning. Lärarna och studie- och yrkesvägledaren bekräftar i intervjuer att det är tydligt för dem att de förväntas arbeta med studie- och yrkesvägledning i samband med prao, inför gymnasievalet, på klasstid och genom schemabrytande aktiviteter utifrån kommunens plan. I planen finns det, som tidigare nämnts, ett årshjul med aktiviteter som skolpersonal ska genomföra i årskurserna 7–9. Till exempel får eleverna svara på frågor som ska öka deras självkännet och övningar för att utveckla förmågan att göra medvetna val. Frågor gällande framtida studie- och yrkesval tar studie- och yrkesvägledaren och lärarna även upp i utvecklingssamtal och enskilda vägledningssamtal.

Rektorn verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte ska begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Rektorn berättar att skolans arbetslivskontakter bidrar till att utmana traditionella föreställningar om kön samt att skolan arbetar aktivt för att belysa branscher och yrken på ett allsidigt sätt. Exempelvis har skolan ett samarbete med Polisen där både manliga och kvinnliga poliser besöker skolan. Vidare säger rektorn att skolans personal pratar med eleverna om normer och värden bland flickor och pojkar. Även lärarna lyfter fram att skolans arbete med likabehandling bidrar till att elevernas studie- och yrkesval inte ska begränsas av olika traditionella föreställningar. Vidare lyfter rektorn fram att kommunen som arbetsgivare behöver anställa mer personal inom vård och omsorg och att skolan uppmuntrar såväl pojkar som flickor att öppna upp ögonen för kommunen som arbetsgivare och inte bara se de privata företagen som potentiella arbetsgivare. Inom kommunen och på skolan finns det även satsningar som syftar till att fler flickor ska söka sig till teknikprogrammet på gymnasiet, eftersom det fortfarande är främst pojkar som söker sig dit.

Granskningen visar vidare att rektorn organiserar studie- och yrkesvägledningen så att eleverna får möjlighet att möta en variation av olika företrädare för arbetslivet och utbildningsväsendet. Det framkommer i intervjuer med rektorn, studie- och yrkesvägledaren, lärare och elever att rektorn organiserar studie- och yrkesvägledningen så att eleverna får möjlighet att möta en variation av olika företrädare för arbetslivet och utbildningsväsendet, i syfte att ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper och erfarenheter inför kommande studie- och yrkesval. Exempel på aktiviteter som genomförs på skolan är studiebesök på kommunens gymnasieskola i årskurs 8 och besök på gymnasieskola beroende på

programval i årskurs 9. Eleverna i årskurs 8 gör även besök på industrier i det som kallas *Industrinatten* och elever i årskurs 8 möter företrädare för *Teknikcollege*³. Vidare bjuds företrädare för olika branscher in av arbetslag, lärare eller studie- och yrkesvägledare till skolan vid något eller några tillfällen under elevernas tid på högstadiet, vilket uppmuntras av rektorn.

Rektorn ger inte skolpersonalen tillräckliga förutsättningar för en vägledning som är integrerad i ämnesundervisningen

Granskningen visar att rektorn inte tillräckligt tydligt har förmedlat till lärarna att de ska integrera studie- och yrkesvägledningen i ämnesundervisningen. Av intervjuer framkommer att rektorn har tydliggjort för lärarna och studie- och yrkesvägledare att de under klasstid och schemabrytande aktiviteter ska arbeta med studie- och yrkesvägledning. Lärarna säger dock i intervju att rektorn inte så tydligt förmedlat eller uppmärksammat att lärarna ska arbeta med studie- och yrkesvägledning i ämnesundervisningen. Studie- och yrkesvägledaren säger att rektorn vill att studie- och yrkesvägledningen ska genomsyra undervisningen, men att rektorns arbete kanske inte märks så tydligt för lärarna. Likaså säger rektorn att lärarna ska väva in studie- och yrkesvägledning i sina undervisningsämnen, men uttrycker samtidigt att hon inte har en tydlig bild av på vilket sätt lärarna gör detta. Enligt lärarna är det främst studie- och yrkesvägledaren som ansvarar för vägledningen. Överlag ger lärarna få exempel på att de väver in vägledningsinsatser i ämnesundervisningen. Detta är något såväl lärarna som studie- och yrkesvägledaren säger sig vilja utveckla och få till bättre strukturer för.

Granskningen visar vidare att studie- och yrkesvägledaren i liten omfattning utgör ett stöd för lärarna i arbetet med att integrera vägledningen i ämnesundervisningen. Av intervjuer framkommer att studie- och yrkesvägledarens samverkar med lärarna kring frågor som rör prao, gymnasievalet, studie- och yrkesvägledande aktiviteter under klasstid och schemabrytande aktiviteter. Rektorn förlägger tid för aktiviteter kopplade till studie- och yrkesvägledning på schemabrytande dagar för att underlätta arbetet för lärarna. Lärarna får i dessa sammanhang stöttning och arbetsmaterial från studie- och yrkesvägledaren. Studie- och yrkesvägledaren säger dock att samarbetet med lärarna ser väldigt olika ut och önskar att det skulle finnas mer utrymme för diskussioner med lärarna. Lärarna säger att det svårt att få till mötestider tillsammans med studie- och yrkesvägledaren där ett mer fördjupat arbete kan planeras. Studie- och yrkesvägledaren upplever ett starkt stöd av rektorn vad gäller exempelvis elevernas prao, men säger att rektorns förväntningar gällande hur studie- och yrkesvägledaren ska stödja lärarna i arbetet med att integrera studie- och

³ Inom Teknikcollege samarbetar företag med skolan för att ge studerande en verklighetsanpassad utbildning. Teknikcollege Västra Småland är ett samarbete mellan Gislaved, Gnosjö, Värnamo och Svenljunga kommun (Västra Götalandsregionen).

yrkesvägledningen i undervisningen kan bli tydligare. Studie- och yrkesvägledaren säger att hen vill stötta lärarna i ämnesundervisningen så att eleverna blir "impregnerade" i studie- och yrkesvägledning i det vardagliga arbetet snarare än via olika projekt. Rektorn uppger att hon äskat medel för en heltidstjänst för studie- och yrkesvägledaren, men att huvudmannen hittills har sagt nej till det.

Identifierade utvecklingsområden

Stimulera eleverna att utvecklas så långt som möjligt och stärka elevernas tillit till den egna förmågan

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom de områden som granskats bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att i undervisningen ge eleverna kontinuerlig återkoppling om hur de ligger till just nu och om hur de kan arbeta för att utvecklas ännu mer samt ge eleverna större möjligheter att reflektera över sitt eget lärande. Lärarna behöver också säkerställa att eleverna förstår och använder den återkoppling som de får.

Av granskningen framkommer att lärarna till viss del ger eleverna uppmuntran och återkoppling i sitt lärande. Dock ger inte alla lärare eleverna en återkoppling som hjälper dem att komma vidare i sin kunskapsutveckling. Vidare ger lärarna sällan eleverna möjlighet att reflektera över och utvärdera sitt eget lärande. Det varierar också i vilken mån lärarna säkerställer att eleverna förstår och använder den återkoppling de får, dels mellan ämnen och mellan lärare i ämneslagen.

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling, för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.⁴

Av läroplanen framgår att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende.⁵ Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet.⁶

⁴ 1 kap. 4 § och 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

⁵ Lgr 22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden.

⁶ Lgr 22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

Vidare ska läraren stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.⁷ Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.⁸

Skolinspektionen rekommenderar att lärarna utvecklar arbetet med att ge eleverna kontinuerlig återkoppling för att stimulera dem att utvecklas så långt som möjligt. En sådan återkoppling behöver innehålla information om hur eleverna utvecklas mot målen och hur de kan utvecklas ännu mer. Exempelvis kan lärarna ge eleverna återkoppling genom att beskriva deras styrkor och utvecklingsbehov i relation till specifika mål eller uppgifter. För att eleverna ska få uppleva att de gör framsteg och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt är det också viktigt att lärarna ger eleverna möjlighet att få träning i att själva reflektera över och utvärdera sitt lärande och sina målsättningar. För att lärarnas återkoppling ska bli meningsfull för eleverna behöver lärarna försäkra sig om att eleverna förstår och får tid till att använda den återkoppling de fått.

För detta utvecklingsområde kan Skolverkets allmänna råd *Att planera, bedöma och ge återkoppling. Stöd för undervisning*⁹ vara värdefullt att använda. Även modulen *Delaktighet och inflytande i undervisningen* som finns på Skolverkets hemsida kan användas i utvecklingsarbetet.¹⁰

Vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom de områden som granskats bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i ämnesundervisningen. Lärarna behöver även utveckla arbetet med att problematisera och visa på alternativ till traditionella föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval. Rektorn behöver tydligare förmedla betydelsen av att lärarna integrerar studie- och yrkesvägledningen i ämnesundervisningen och försäkra sig om att de gör detta. Rektorn behöver också skapa bättre förutsättningar för den studie- och yrkesvägledning som integreras i undervisningen.

⁷ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

⁸ Ibid.

⁹ Skolverket (2020). *Att planera, bedöma och ge återkoppling. Stöd för undervisning*.

¹⁰ https://larportalen.skolverket.se/#/modul/3-skolansvardegrund/Gymnasieskola/301_Delaktighet_inflytande

Av granskningen framkommer att lärarna i liten utsträckning integrerar studie- och yrkesvägledning i ämnesundervisningen. Det skiljer sig också åt i vilken omfattning lärarna i undervisningen problematiserar och visar på alternativ till traditionella föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund och andra faktorer som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval. Vissa lärare synliggör i låg utsträckning faktorer som kan påverka elevernas framtida studie- och yrkesval.

Vidare framkommer det av granskningen att rektorn inte tillräckligt tydligt har förmedlat till lärarna att de ska integrera studie- och yrkesvägledningen i ämnesundervisningen. Studie- och yrkesvägledaren stödjer till viss del lärarna i samband med vissa vägledande aktiviteter, rektorn ser dock inte till att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som en resurs i lärarnas arbete med att integrera studie- och yrkesvägledningen i ämnesundervisningen. Personalen ger uttryck för ett behov av mer mötestid för att åstadkomma ett fördjupat samarbete mellan lärarna och studie- och yrkesvägledaren.

Enligt skollagen ska eleverna ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses.¹¹

Enligt läroplanen ska skolan ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.¹² Skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund. Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning. Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen samt vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.¹³ I Skolverkets kunskapsöversikt *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*¹⁴ framkommer att en framgångsrik studie- och yrkesvägledning innehåller såväl individuell som generell vägledning samt att den integreras i ordinarie undervisning.

Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav/förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras

¹¹ 2 kap. 29 § skollagen (2010:800).

¹² Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

¹³ Lgr22, avsnitt 2.6 Skolan och omvärlden.

¹⁴ Skolverket (2020). *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*.

uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.¹⁵ Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.¹⁶ Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor.¹⁷

Rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.¹⁸

Skolinspektionen rekommenderar att lärarna utvecklar arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i ämnesundervisningen och därigenom bidra till att synliggöra faktorer som kan påverka elevernas studie- och yrkesval. Lärarna behöver ge eleverna möjlighet att i undervisningen utveckla en förståelse för hur kunskaper i det aktuella ämnet kan ha betydelse för deras framtida studie- och arbetsliv samt belysa vilka olika yrkesgrupper som kan knytas till ämnet. Vidare behöver lärarna i undervisningen i högre grad synliggöra hur olika uppfattningar om kön, social och kulturell bakgrund kan begränsa människors studie- och yrkesval, i syfte att vidga elevernas perspektiv.

Vidare rekommenderar Skolinspektionen att rektorn utvecklar arbetet med att förmedla betydelsen av att lärarna integrerar studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen och försäkra sig om att lärarna gör detta. Rektorn behöver också leda arbetet genom att ge lärarna förutsättningar att bedriva en sådan vägledning och se till att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som en resurs för lärarna. Sådana förutsättningar kan handla om att lärarna och studie- och yrkesvägledaren har relevant kompetens för uppdraget och att det finns förutsättningar för en samverkan mellan lärarna och studie- och yrkesvägledaren i form av olika mötesforum och avsatt tid. Studie- och yrkesvägledaren kan stödja lärarna i arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i den ordinarie verksamheten genom att sprida kunskap, initiera verksamhet, delta i planeringen av undervisningen och genomföra vissa undervisningsinslag tillsammans med lärarna.

Skolinspektionen vill i detta sammanhang påminna huvudmannen om att det är huvudmannens ansvar att se till att det finns tillgång till personal med sådan

¹⁵ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

¹⁶ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

¹⁷ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

¹⁸ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

kompetens att elevernas behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Studie- och yrkesvägledaren ska vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.

För detta utvecklingsområde kan Skolverkets forskningsöversikt *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*¹⁹ och modulen Studie- och yrkesvägledning i undervisningen åk F-9, då särskilt *Del 4. Normkritiska perspektiv på studie- och yrkesvägledning i undervisningen*, vara värdefulla att använda.²⁰

På Skolinspektionens vägnar,

Beslutet har fattats av Caroline Engskär, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Ewa Mölleryd. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Joakim Norberg och Stina Johansson deltagit.

¹⁹ Skolverket (2020). *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*.

²⁰ <https://larportalen.skolverket.se/#/modul/3d-skola-och-arbetsliv/Grundskola/931-studie-yrkesvagledning>

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Underlag för bedömning

Skolinspektionen har genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Bäckaskolan under höstterminen 2022. Vid intervjuerna har information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten inhämtats. Intervjuerna genomfördes av utredarna Ewa Mölleryd och Joakim Norberg.

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever i årskurserna 8 och 9.
- Tre gruppintervjuer med lärare i årskurserna 7–9.
- En intervju med personal som har specialpedagogisk kompetens samt skolans studie- och yrkesvägledare.
- En intervju med skolans rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt officiell statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från intervjuerna för faktakontroll.

Fakta om granskad verksamhet

Bäckaskolan är en grundskola med årskurserna 7–9. Vid skolan är totalt 259 elever inskrivna. På skolan arbetar 26 lärare, varav 19 har lärarlegitimation. 12 av lärarna saknar behörighet i ett eller flera undervisningsämnen. På skolenheten finns tillgång till specialpedagogisk kompetens genom en specialpedagog som är anställd på 100 procent. På skolenheten finns också tillgång till studie- och yrkesvägledare om 60 procent. Studie- och yrkesvägledaren har inte någon behörighetsgivande utbildning, men har lång arbetslivserfarenhet och pedagogisk utbildning. Skolenheten leds av en rektor som har stöd i arbetet av bland annat förstelärare. Lärarna är indelade i arbetslag, vilka följer var sitt spår (a–d) genom årskurserna 7–9.

Skolans befinner sig i ett *socioekonomiskt blandat område* enligt Delmos segregationsbarometer framtagen 2021. Andel elever med föräldrar som har eftergymnasial utbildning är enligt Skolverkets officiella statistik 36 procent, vilket kan jämföras med riksgenomsnittet läsåret 2021/22 på 62 procent. Andel invånare i kommunen i åldern 16–64 år som har eftergymnasial utbildning är enligt Statistiska centralbyrån 39 procent, vilket kan jämföras med genomsnittet i riket på 37 procent. Elevernas genomsnittliga meritvärde läsåret 2021/22 var enligt Skolverkets officiella statistik 209,5, vilket går att jämföra med riksgenomsnittet på 229,2. Det genomsnittliga meritvärdet utifrån kön läsåret 2021/22 var 221,1 för

Skolinspektionen

flickor och 197,5 för pojkar, vilket går att jämföra med riksgenomsnittet på 240,3 för flickor och 218,8 för pojkar.

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer (26 kap. 20 § skollagen). Nedan redovisas de mål och riktlinjer som är relevanta för den här granskningen.

Stimulera eleverna att utvecklas så långt som möjligt och stärka elevernas tillit till den egna förmågan

Skollagen

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.²¹

Läroplanen för grundskolan

Av läroplanen framgår att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen.²² Även elever som lätt når de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.²³ Undervisningen kan därför aldrig utformas lika för alla.

Av läroplanen framgår vidare att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende.²⁴ Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet.²⁵

Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna

²¹ 1 kap. 4 § och 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

²² Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

²³ 3 kap. 2 § skollagen.

²⁴ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

²⁵ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.²⁶

Läraren ska stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.²⁷ Läraren ska vidare: ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.²⁸

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans de behöver. Vidare har rektorn ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.²⁹

Vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Skollagen

Enligt skollagen ska elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses.³⁰

Läroplanen för grundskolan

I läroplanen anges att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.³¹ Skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund. Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning. Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda

²⁶ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för utveckling och lärande.

²⁷ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

²⁸ Ibid.

²⁹ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

³⁰ 2 kap. 29 § skollagen.

³¹ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen samt vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.³²

Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav/förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.³³ Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.³⁴ Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor.³⁵

Rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.³⁶

³² Lgr22, avsnitt 2.6 Skolan och omvärlden.

³³ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

³⁴ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

³⁵ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

³⁶ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.